

Geoff Husić

IBERYJSKIE DIALEKTY ROMSKIE

Zuzana Krinková

From Iberian Romani to Iberian Para-Romani Varieties

Uniwersytet Karola Karolinum Press

2015, ss. 271

ISBN 978-80-246-2936-0

Nowa monografia Zuzany Krinkovéj (*Od iberyjskiej odmiany języka Romów do iberyjskich pogadialektów*) jest cennym uzupełnieniem socjolingwistycznych badań nad dialektami iberyjskich Romów, a w szczególności nad ciekawym zjawiskiem pogadialektów. Choć tematyce pogadialektów poświęcono kilka artykułów w czasopismach i jedną kompilację książkową (Yaron Matras, *Romani in contact*, John Benjamins, Amsterdam 1995), wedle mojej wiedzy książka Krinkovéj jest pierwszą monografią, która dokładnie opisuje zjawisko kontaktu języków w kontekście języka romskiego oraz jego pogadialektów na terenie Półwyspu Iberyjskiego.

Autorka powołuje się na liczne źródła, z których czerpała materiał do badań, ale tworząc kompleksową syntezę, obejmującą zarówno element socjolingwistyczny jak i zagadnienia fonologiczne, leksykalne, morfologiczne i składniowe, korzysta także z istniejących badań lingwistycznych. Jako bibliotekarzowi, szczególnie przypadł mi do gustu szczegółowy przegląd literatury przedmiotu, od którego Autorka rozpoczyna książkę a także objaśnienie, że w ten sposób tworzy się ważny kontekst dla rozważań zawartych w dalszej części książki.

Choć pogadialekty języka romskiego mają pewne cechy wspólne, występujące także w innych dialektach, co wynika z kontaktu języków, Autorka uzasadnia, że pogadialekty te powinno się traktować jako „języki

mieszane”, które charakteryzują się pewną dodatkową cechą, nie występującą w językach pidżinowych i kreolskich. Chodzi tu o intencjonalność tworzenia tych pogadialektów przez osoby ich używające. Kwestia ta intrygowała mnie kiedy rozpoczynałem lekturę książki Krinkovéj. Okazało się, że przeczytawszy ją, znalazłem w środku odpowiedź na stawiane przez siebie pytania.

Książka jest podzielona zgodnie z kategoriami lingwistycznymi, które zostały wymienione powyżej. Pozwoliłem sobie je pokrótce skomentować:

Początkowe rozdziały poświęcone są aspektom socjolingwistycznym, w których opisano społeczno-kulturowe środowisko występowania języków mieszanych. Autorka omawia aspekty procesu świadomego tworzenia pogadialektów przez ich użytkowników, w celu zapełnienia pewnych nisz socjolingwistycznych, jak choćby potrzeby stworzenia języka „tajnego”.

Szczegółowo został potraktowany dział poświęcony fonologii. Doceniam to, że Autorka zamieszcza w nim obszernie objaśnienia, związane z niezliczonymi systemami pisanego języka Romów. Kwestie ortograficzne przysparzają wielu problemów, kiedy próbujemy wysuwać wnioski co do tego, jak w przeszłości wymawiano słowa w dialektach języka romskiego, których przykłady udaje się niekiedy odnaleźć w dokumentach historycznych, a jak te słowa wymawia się dzisiaj.

W dziale poświęconym morfologii Autorka skupia się zarówno na historycznej morfologii dialektów prawdziwego języka romskiego, jak i na ustaleniu, w jaki sposób oryginalne dialekty uległy ostatecznie wpływowi i zmianom w wyniku kontaktu z językami romańskimi Półwyspu Iberyjskiego (hiszpańskim, katalońskim itp.) oraz z odrębnym językiem baskijskim. Kilka stron poświęcono też omówieniu przechodniości czasowników oraz temu, jak objawia się ona w czasownikach języka romskiego. Kwestia ta jest o tyle ciekawa, że czasownik w języku romskim ma wiele przyrostków, które mogą zwiększyć lub obniżyć jego przechodniość w sposób o wiele bardziej złożony niż w innych językach indoeuropejskich a nawet w innych współczesnych językach indyjskich, które ewoluowały z wcześniejszego języka podobnego do proto-języka romskiego. O ile Autorka skupia się na podstawach, osobiście wolałbym, aby zawartość tego działu została nieco rozszerzona i potraktowana bardziej systematycznie, obejmując inne zagadnienia związane z przekształceniami czasowników, na przykład z iteracyjnością, intensyfikacją czasowników itp. Warto by też było, żeby Autorka rozwinęła nieco kwestie związane z tym, w jaki sposób w pogadialektach języka romskiego te dodatkowe kategorie się objawiają, a także zostają zatracane.

Na szczególne uznanie zasługuje dział poświęcony leksyce i zapożyczeniom, który poza rozważaniami teoretycznymi zawiera także liczne

przykłady z głównych źródeł zapożyczeń do języka romskiego, np. z greki oraz języków słowiańskich z wcześniejszej, bałkańskiej fazy kształtowania się języka romskiego. Rozdział ten zawiera także przykłady zapożyczeń z języków germańskich i romańskich, a także zapożyczenia z baskijskiego, pochodzące odpowiednio z zachodnioeuropejskiej i iberyjskiej fazy migracji populacji.

Podsumowując, książka Zuzany Krinkovéj stanowi cenny przyczynek do badania języka romskiego i jego pogadialektów, a także porusza socjo-lingwistyczną kwestię kontaktów pomiędzy językami na terenie Półwyspu Iberyjskiego. Z powodzeniem pełni rolę odrębnej monografii, dostarczając wystarczająco dużo informacji kontekstowych na temat języka Romów, aby zapewnić odpowiednią argumentację i uzasadnić wyciągane wnioski. Pozycja ta będzie z pewnością doskonałym uzupełnieniem kolekcji lingwistycznej w każdej bibliotece uniwersyteckiej.

Tłum. Marcin Zaród